

Нигорабону СУВОНОВА
филология фанлари номзоди
Самарқанд давлат чет тиллар институти
suvonova72@umail.uz

ОЧИҚ ДАРСЛАРНИНГ ЗАМОНАВИЙ БАҲОЛАШ МЕЗОНЛАРИ

Мазкур мақолада олий ўқув юртлари профессор-ўқитувчиларининг педагогик ва касб маҳоратини белгиловчи мезонлар кўриб чиқилган. Жумладан, очик дарсларни ўтказиш бўйича замонавий талаблар ва уларни баҳолашнинг замонавий мезонлари ҳақидаги фикрлар баён қилинган.

В статье рассматриваются показатели, определяющие уровень педагогического и профессионального мастерства преподавателей высших учебных заведений. В частности, сформулированы современные требования к проведению открытых занятий, а также критерии их оценки.

This article discusses the indicators that determine the level of educational and professional skills of teachers of higher educational institutions. In particular, it's formulated the modern requirements for demo lessons, as well as the criteria of their evaluation.

Калит сўзлар: баҳолаш мезонлари, сифат кўсаткичи, технологик тараққиёт, педагогик маҳорат, интерфаоллик.

Ключевые слова: критерии оценки, показатель качества, технологическое развитие, педагогическое мастерство, интерактивность.

Key words: assessment criteria, the quality index, technological development, pedagogical competence, interactivity.

Ҳозирги кунда бакалаврият таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари бўйича ўқув жараёнини самарали ташкил этиш ва унинг сифатини таъминлашда замонавий методларни амалиётга татбиқ қилиш ҳамда ўқув фанлари дастурларини такомиллаштириш тамойилларини ишлаб чиқиш, ўқув фанлари мазмуни ва уларни ўқитишдаги изчиллик асосларини мустаҳкамлаш методикасини такомиллаштириш, талабалар ўртасида миллий истиқлол ғоялари асосида маънавий-ахлоқий ва тарбиявий ишларни олиб бориш тадбирларини бойитиш таълимнинг энг долзарб масалаларидандир.

Олий таълим ўқитувчилари томонидан ташкил этиладиган очик дарслар, асосан, қуйидаги мақсадларга қаратилган бўлиши мақсадга мувофиқдир:

- педагогик муомала қилиш назарияси ва амалиётини ривожлантириш;
- таълим жараёни қатнашчилари билан ўзаро муносабатларда этика нормалари ва нутқ маданиятини тўғри йўлга қўйиш;
- педагог сўзлашув нутқи маданияти асосларини бойитиш;
- кадрлар тайёрлаш сифатини яхшилашга таъсир кўрсатадиган омилларни такомиллаштириш;
- таълим, фан ва ишлаб чиқаришни интеграциялаш;
- иқтидорли талабаларни қидириб топиш, танлаш ва улар билан ишлаш методларини яратиш;
- талабаларнинг билим, маҳорат ва кўникмаларини рейтинг бўйича назорат қилишни ташкил этиш ва илмий-методик таъминлаш асосларини амалда синаб кўриш;
- ўқитишнинг илғор педагогик технологиялари ва уларни таълимнинг техник ва ахборот воситалари билан биргаликда ўқув жараёнига жорий этиш;
- глобал интернет тармоғи, мультимедиа тизимлари ва масофадан ўқитиш усулларида фойдаланган ҳолда замонавий инновацион педагогика, ахборот-коммуникация технологияларини эгаллаш ва уларни ўқув жараёнига фаол татбиқ этиш.

Юқорида келтирилган мақсадларга йўналтирилган очик дарсларни тўғри баҳолаш учун махсус мезон, яъни *“Очик дарсларнинг сифат кўрсаткичларини баҳолаш мезонлари”* ишлаб чиқилиши мавжуд ўқув жараёнининг тўғри ташкил этилишини таъминлайди. Бу ўринда очик дарснинг сифат даражасини баҳолаш дарс босқичларидан келиб чиққан ҳолда амалга ошади, яъни дарсни уч қаттга қисмга ажратиш ва уларга тегишли мезонларни ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқдир. Шунингдек, очик дарсларни баҳолашда дарс босқичларидан ташқари, ўқитувчи компетентлигига бериладиган баҳо мезонларининг ҳам инобатга олиниши лозимдир. Очик дарсларни баҳолашнинг замонавий талаб ва мезонлари қуйидаги босқичлар асосида шаклланиши мақсадга мувофиқдир:

- 1) дарснинг ташкилий қисми;
- 2) дарснинг асосий қисми;
- 3) дарснинг якуний қисми;
- 4) ўқитувчи компетентлиги.

Юқорида санаб ўтилган мазкур босқичлар ўзларининг қуйидагича сифат кўрсаткичларини белгиловчи баҳолаш мезонларига эга бўлади:

№	Машғулотга тегишли кўрсаткичлар мазмуни	Ажратилган балл
1	Дарснинг белгиланган вақтдаги бошланиши: Дарс ўз вақтида бошланди. Дарс ўқитувчи айби билан 4-5 дақиқага кеч бошланди.	4 0
2	Аудиториянинг дарсга тайёргарлиги ҳолати: Аудитория дарс ўтишга тайёр. Аудитория дарс ўтишга қисман тайёр. Аудитория дарс ўтишга тайёр эмас.	2 1 0
3	Груҳ журналининг расмийлаштирилиш ҳолати: Журнал белгиланган тартибда расмийлаштирилди. Журнал қисман расмийлаштирилди. Журнал расмийлаштирилмади.	2 1 0
4	Давомат кўрсаткичи: 100% 95-99% 90-94% 85-89% 80-84% 80% дан паст	6 4 2 0 -5 -10
5	Дарс бўйича ўқув-услубий мажмуанинг мавжудлиги: Дарс ўқув-услубий мажмуа асосида олиб борилди. Дарс бўйича ўқув-услубий мажмуа тўлиқ эмас. Дарс бўйича ўқув-услубий мажмуа мавжуд эмас.	4 2 -5
6	Мавзу бўйича тарқатма материаллар мавжудлиги: Тарқатма материаллар етарли . Тарқатма материаллар етарли эмас. Тарқатма материаллар йўқ.	2 1 0
7	Дарс мавзуси бўйича адабиётлар рўйхатининг берилиши: Мавзуга оид адабиётлар ёзма равишда етказилди. Мавзуга оид адабиётлар оғзаки равишда етказилди. Мавзуга оид ўқув адабиётлар рўйхати берилмади.	2 1 0
8	Дарс мавзусининг ишчи ўқув дастури ва тақвим режага мослиги:	

	Мавзу ишчи ўқув дастури ва тақвим режага мос келади.	2
	Мавзу ишчи ўқув дастури ва тақвим режага мос эмас.	0
9	Дарс бўйича MOODLE платформасининг мавжудлиги: Дарс MOODLE асосида олиб берилди.	5
	Дарс MOODLE тўлиқ бўлмаган ҳолда ўтказилди.	3
	Дарс MOODLE платформаси бўлмаган ҳолда ўтилди.	0
10	Мавзу бўйича фактларнинг асосланиши: Ҳар бир факт асослаб берилди.	4
	Ҳар бир факт қисман асослаб берилди.	2
	Берилган фактлар асосланмади.	0
11	Мавзунинг ўзлаштирилиш сифатини текшириш: Ўзлаштириш сифати аралаш усулда текширилди.	2
	Ўзлаштириш сифати фақат оғзаки усулда текширилди.	1
	Ўзлаштириш сифати текширилмади .	0
12	Дарсда талабаларнинг фаоллик даражаси: Талабалар фаоллиги юқори бўлди.	4
	Талабалар фаоллиги ўртача бўлди.	2
	Талабалар фаоллиги кузатилмади.	0
13	Талабаларнинг дарсни қабул қилиш даражаси Мавзунинг моҳиятини тўлиқ тушунди.	3
	Мавзунинг моҳиятини яхши тушунди.	2
	Мавзунинг моҳиятини ўртача тушунди.	1
	Мавзунинг моҳиятини тушунмади.	0
14	Дарс баёнининг сифати: Дарс диалог шаклида муаммоли тарзда ўтди.	6
	Дарс диалог ва қисман диктовка тарзида ўтди.	3
	Дарс асосан диктовка тарзида ўтди.	0
15	Дарс жараёнининг интерфаоллик даражаси: Дарснинг интерфаоллик даражаси юқори.	6
	Дарснинг интерфаоллик даражаси яхши.	4
	Дарснинг интерфаоллик даражаси ўртача.	2
	Дарсда интерфаоллик даражаси кузатилмади.	0
16	Дарсда ахборот технологияларининг қўлланиши: АКТдан юқори даражада ўринли фойдаланилди.	6
	АКТдан қисман фойдаланилди.	3
	АКТдан умуман фойдаланилмади .	0
17	Дарсда инновацион педагогик технологиялардан фойдаланиш даражаси:	

	Педтехнологиялардан ўринли ва етарли фойдаланди .	6
	Педтехнологиялардан қисман фойдаланилди.	3
	Педтехнологиялардан умуман фойдаланилмади.	0
18	Дарснинг кўргазмалилик (кўргазмали воситалар, электрон доскадан фойдаланиш) даражаси: Дарснинг кўргазмалилик даражаси юқори. Дарснинг кўргазмалилик даражаси ўртача. Дарсда кўргазмалилик йўқ.	4 2 0
19	Ўқитувчининг нутқ маданияти даражаси: Ўқитувчининг нутқ маданияти юқори. Ўқитувчининг нутқ маданияти ўртача. Ўқитувчининг нутқ маданияти паст.	4 2 0
20	Мавзу бўйича услубий хулосанинг берилиши: Мавзу бўйича асосли хулосалар тўлиқ берилди. Мавзу бўйича асосли хулосалар қисман берилди. Мавзу бўйича хулосалар берилмади.	2 1 0
21	Келгуси дарсда ўтиладиган мавзу ҳақида маълумот берилиши: Келгуси дарс мавзуси бўйича маълумот берилди. Келгуси дарс мавзуси бўйича маълумот берилмади.	2 0
22	Талабалар билимининг баҳоланиши: Талабалар тўлиқ баҳоланди. Талабалар қисман баҳоланди. Талабалар умуман баҳоланмади.	2 1 0
23	Ўқитувчи ва талабаларнинг одоби ва интизоми (кийиниш маданияти, қўл телефонларининг ўчирилганлиги ва бошқалар): Ўқитувчи ва талабанинг одоб-интизоми юқори. Ўқитувчи ва талабанинг одоб-интизоми ўртача. Ўқитувчи ва талабанинг одоб-интизоми ёмон.	6 3 0
24	Ўқитувчининг педагогик маҳорат даражаси: Педагогик маҳорат даражаси юқори. Педагогик маҳорат даражаси ўртача. Педагогик маҳорат даражаси ёмон.	8 4 0
25	Ўқитувчининг фан бўйича билим даражаси: Билим даражаси юқори. Билим даражаси ўртача Билим даражаси паст	6 3 0

Олий таълим муассасаларида олиб бориладиган очик дарслар юқорида келтирилган мазкур баҳолаш мезонлари асосида ташкил этилса, уларнинг мақсадли амалга ошишини ва улардан кутиладиган натижанинг янада самаралироқ бўлиши таъминланади. Бундай замон талабаларига монанд очик дарсларни ўтказишга, аввало, профессор-ўқитувчининг ўзи тайёр бўлиши лозим. Яъни олий таълимда ишлайдиган ҳар бир профессор-ўқитувчи замон ва ёшлар билан ҳамнафас ҳамда илғор инновацион ғояларни ҳар доим амалиётга татбиқ этиши шарт. Зеро, Президентимиз И. Каримовнинг: “Она юртимиз бахту-иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир” китобида келтирган *“Профессор ва ўқитувчининг обрўси – бу унинг билими ва салоҳияти, талабалар юрагида, қалбида қолдирган ўчмас изи, яхши мутахассис ва шогирдларни тарбиялаши билан ўлчанади.”* (1, б. 258) деган фикрлари барча педагог-кадрларнинг ўз касбига янада масъулиятли бўлиш вазифасини юклади.

Фойдаланилган адабиётлар

6. Каримов И.А. Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир. Т.: Ўзбекистон. –Т.: 2015. -304 б.
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони / Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2015 й. -Б. 4.